

Дніпропетровський державний університет.

На правах рукопису.

Хведась Анатолій Олексійович

**Розвиток краєзнавчих музеїв в західній
Україні
в кінці ХІХ - першій половині 40-х рр. ХХ ст.**

Джерела і література.

(На матеріалах Волинської, Рівненської та
Тернопільської областей).

+ 07.00.01

07.00.06 - історіографія, джерелознавство та
спеціальні історичні дисципліни.

+ 17.00.08

А в т о р е ф е р а т

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата історичних наук.

Дніпропетровськ, 1997

Дніпропетровський державний університет
Історичний факультет

00737917 (У)

Ab 38.230

Літературознавство

На правах рукопису

Хвараєв Анатолій Олександрович

Розвиток краєзнавчих музеїв в західній
Україні

в кінці XIX - першій половині XX ст.
Дисертація і мікродруку

(На матеріалах Волинської, Рівненської та
Львівської областей)

07.00.05 - історія України - дисципліна спеціальності
07.00.05 - історія України - дисципліна спеціальності

Автореферат

кандидат історичних наук
дослідження на зовнішній науковий конкурс

Літературознавство

Дніпропетровський державний університет.

На правах рукопису.

Хведась Анатолій Олексійович

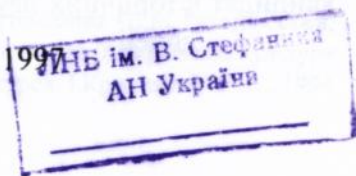
**Розвиток краєзнавчих музеїв в західній
Україні
в кінці XIX - першій половині 40-х рр. XX ст.
Джерела і література.
(На матеріалах Волинської, Рівненської та
Тернопільської областей).**

07.00.06 - історіографія, джерелознавство та
спеціальні історичні дисципліни.

А в т о р е ф е р а т

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата історичних наук.

Дніпропетровськ, 1997

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі історіографії та джерелознавства
Дніпропетровського державного університету.

Науковий керівник - заслужений діяч науки і техніки
України, доктор історичних наук, професор
Ковальський Микола Павлович.

Офіційні опоненти - доктор історичних наук, професор
Мицик Юрій Андрійович.
- кандидат історичних наук, старший
науковий співробітник
Абросімова Світлана Вікторівна.

Провідна організація - Інститут українознавства імені
І.П.Крип'якевича НАН України.

Захист відбудеться „2“ жовтня 1997 р. о 13 год.
на засіданні вченої ради Д.03.01.15 по присудженню наукового
ступеня доктора історичних наук при Дніпропетровському
державному університеті (320625, ДСП Дніпропетровськ - 10,
пр. Гагаріна, 72, Дніпропетровський державний університет,
корпус 1, аудиторія 307).

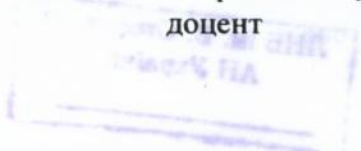
З дисертацією можна ознайомитись у науковій бібліотеці
держуніверситету.

Автореферат розісланий „1“ червня 1997 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат історичних наук,
доцент

Л.С.Тутик.

I. Загальна характеристика роботи.

Актуальність теми дослідження. Найбільш' багаточисельну групу в музейній мережі складають музеї комплексного профілю, тобто красна вчі. Завдяки їм населення знайомиться з унікальними пам'ятками минулого, флорою і фауною, зацікавлення якими зросло особливо зараз, коли наприкінці ХХ ст. почалося відродження незалежної української держави.

Маючи комплексні збірки, краснавіч музеї є реальною базою виникнення їх основі різнопрофільних музеїв - філій, які в поєднанні з пам'ятками архітектури і містобудівництва, можуть утворювати новий профіль - історико-культурні та архітектурні заповідники. Теоретичне і практичне втілення даного питання здійснене дисертантом на базі Острозького краснавіч музею у 1975 р. Воно одержало схвалення урядом України, внаслідок чого, в серпні 1981 р. на Рівненщині був створений Острозький державний історико-культурний заповідник.

Шлях, пройдений музеями, викликає інтерес не тільки до краснавічства, історії музейної справи, науки і культури, але й для музейної історіографії, яка прогнозує тенденції дальшого розвитку музеєзнавства як спеціальної історичної дисципліни.

В структурі музейної справи історія виникнення музеїв є однією із складових її частин, без якої розроблення теорії сучасного музеєзнавства неможливе. Про необхідність вивчення історії музейної справи наголошували на початку 80-х р. провідні вчені - музеологи колишнього СРСР А.М.Разгон (Мойсеєв), Г.І.Михайловська, А.Б.Закс, В.К.Гарданов та ін. Вони стверджували, що дана проблема може бути вирішена завдяки прикладених зусиль великої когорти дослідників (1).

В свою чергу музеєзнавство є однією із складових частин вітчизняної культури, а відтак і світової. На жаль, в підручниках з історії української культури (2) висвітлення історії музейної справи в Україні відсутнє. Дане упущення є одним із серйозних їх недоліків.

Вивчення історії розвитку музейної справи особливо актуальним є для західних областей України, які, в силу політичних обставин, на відміну від інших регіонів держави, пізніше стали на шлях соціалістичного розвитку.

Друга світова війна завдала українській культурі непоправних збитків, насамперед музеям регіону, який першим піддався збройному нападу

1 - Музейное дело в СССР.-М., 1980.-С. 38.

2 - Культура українського народу. Навчальний посібник (В.М. Русанівський, Г.Д.Верес, М.В.Гончаренко та ін.-К., 1994; Антонович Д. Українська культура.-К., 1993; Історія української культури / за заг. ред. І.Крип'якевича.- К., 1994 та інші.

фашистської Німеччини. Сучасні дослідження показали, що попередні уявлення про втрати пам'яток культури були далеко неповні і не відбивали адекватно характер і масштаби нанесених збитків. Вирішенню однієї із найскладніших проблем - реституції культурних надбань, стало створення при Кабінеті Міністрів України Національної комісії з питань повернення культурних цінностей.

Важливу роль в історіографії музезнавства відіграє публікація документальних джерел з історії музейної справи в Україні. Зазначимо, що крім окремих видань (3), повного синтетичного дослідження у нас немає. Посидання документальних та історіографічних джерел виявило б великі потенційні можливості у висвітленні реальної історичної дійсності в історії становлення і розвитку регіональних музеїв. Використання такого синтезу з проведенням аналізу історіографічних джерел, дозволило досліднику визначити хронологію регіонального музейного будівництва з їх внутрішніми складовими етапами, в основу якої було покладено державницький принцип, тобто в складі якої держави протягом певного проміжку часу знаходилась досліджувана територія.

Ступінь наукової розробки проблеми сьогодні є незадовільним. Досі не створено спеціальних робіт, присвячених становленню і розвитку музейної справи в Україні в її комплексному, синтетичному вигляді.

Одним із перших, хто був біля її витоків, були відомі вчені та музеологи І.С.Свенціцький (4) (1876-1956), М.Ф.Біляшівський (5) (1867-1926), Ф.І.Шміт 6 (1877-1941), В.В.Дубровський (7) та інші.

В кінці 50-х рр. в історіографії музейної справи з'являються перші навчальні посібники, авторами яких стали науковці Київського

3 - Кот С., Ошуркевич О. Волинський краєзнавчий музей. Доля культурних скарбів України під час другої світової війни: архіви, бібліотеки, музеї.-К., 1996.

4 - Свенціцький І.С.Описи рукописів музею.-Львів, 1906.- Ч.1; Його ж : Національний музей // Діло. -1911.-№29; Його ж: Про музеї і музейництво. Нариси і замітки.- Львів, 1920; Його ж : Музеї і книгозбірні сучасної України.- Львів, 1927 та інші.

5 - Біляшівський М.Ф. Церковно-археологический музей при Киевской духовной академии // Киевская старина.- 1898.- Кн.10; Його ж: Наші національні скарби.- К., 1918 та інші.

6 - Шмидт Ф.И. Исторические, этнографические и художественные музеи. Очерки истории и теории музейного дела.- Харьков, 1919.

7 - Дубровський В.В. Музеї на Україні.-Харків, 1929. Його ж: Історико-культурні заповідники та пам'ятки України.-Харків, 1930.

держуніверситету М.М.Бондар, Г.Г.Мезенцева та Л.М.Славін (8) .

У 60 - 80-х рр. з історії музейної справи західних областей України друкуються перші статті та дослідження А.С.Василенка, М.І.Ожицької, А.Данилюка та інших (9) , які присвячені розвитку народних та етнографічних музеїв під відкритим небом. Єдиним дослідженням з піднятої проблеми є праця Ю.А.Омельченка «История музейного строительства на Украине 1917-1932 гг. (На материалах музеев исторического и краеведческого профилей). -Киев, ун-т. - К., 1972.- 28 с., яка, крім західних областей України, охоплює решту регіонів.

У 1987 р. в Києві вийшов з друку науково-допоміжний бібліографічний показник, авторами якого є науковці академічних закладів України, міністерства культури тощо (10) . Однак бібліографія з історії розвитку музеїв західних областей, яка все ж таки мала місце в регіоні, відсутня.

У 1989 р. з'явилась монографія Г.А.Скрипник, яку дослідниця присвятила розвитку музеїв етнографічного профілю, історії формування етнографічних збірок в окремих краєзнавчих музеях західних областей (11) . Таким чином, дослідження історії розвитку краєзнавчих музеїв, основа яких є джерела і література, у вітчизняній музейній історіографії на сьогодні відсутні

Географічні рамки дослідження охоплюють одну з найбільших частин України - її північно-західний регіон, відомий під назвою Волинь (Межі сучасних Волинської, Рівненської та Кременецький район Тернопільської областей). Оскільки "Волинь", як поняття історичне, містить в собі "Волинську землю",

8 - Бондар М.М. та інші. Нариси музейної справи.- К.,1959; Мезенцева Г.Г. Музейне будівництво на Україні за 40 років Радянської влади // Наукові записки КДУ.- К, 1957.- Т. 16.-Вип. 12; Ї ж : Музеї України. -К.,1959; Ї ж: Музеєзнавство(На матеріалах музеїв Української РСР). - К., 1980;

9 - Василенко А.С. История возникновения и развития народных музеев на Украине и их роль в коммунистическом воспитании трудящихся.- Автореф. дис... канд. ист. наук.- Одесса, 1971; Ожицкая М.И. Деятельность Компартии Украины в повышении роли общественных музеев и музейных комнат в коммунистическом воспитании трудящихся (1965 - 1970 рр.) На материалах западных областей Украины). - Львов, 1980; Данилюк А. Музей под открытым небом во Львове // Декор. Иск-во СССР.- 1975.-№6.- С. 42-43; Шмелев В.Г. Музеи под открытым небом.- К., 1983.

10 - Музейное строительство в УССР (1917-1987). Научно-вспомогательный библиографический указатель.-К., 1987;

11 - Скрипник Г.А. Етнографічні музеї України. Становлення і розвиток.- К., 1989;.

"Волинське князівство", "Волинське воєводство", воно ніколи не поєднувалося в часові і просторові характеристики (природно-географічні, економічні, адміністративно-територіальні, історичні тощо), особливо її окремі частини - західна, східна та південна Волинь. Північні території Волині більш відомі під назвою "Полісся", виходять за її межі. На жаль, музеї західних областей України лишаються поза увагою дослідника.

В результаті адміністративно-територіального поділу 1795 р. на її території було утворено Волинську губернію, до складу якої увійшли 23 повіти та 12 міст. Під час національно-визвольних змагань 1917-1920 рр. західна та східна частини губернії (інші не виділялися) виступають як регіони військового протистояння окремих європейських держав.

За Ризьким мирним договором 18.03.1921 західна та північно-західна частини губернії відійшли до Польщі, на території яких було утворене Волинське воєводство. Решта території увійшла до складу СРСР, де історія розвитку музейної справи, на відміну від відокремленого регіону, що й зумовило вибір теми дослідження, вже знайшло своє відображення в наявній історіографії.

Метою дослідження є відтворення на основі аналізу джерел та літератури, в тому числі й музейних предметів, історично виваженої реальної генези краєзнавчих музеїв регіону, з виявленням характерних відмінностей, які мали місце в їх організації, а також ролі подвизників музейної справи, місцевих краєзнавців.

Виходячи із загальної мети, були поставлені наступні дослідницькі завдання:

1. Виявити комплекс опублікованих і неопублікованих джерел, які розкривають проблему, ступінь її розробки з проведенням відповідного аналізу;
2. Здійснити класифікацію джерел за їх типологічними ознаками і тематикою;
3. Визначити ступінь автентичності джерел, їх вірогідність, репрезентативність та їх інформативні можливості;
4. Виявити діячів музейної справи, місцевих краєзнавців, їх роль у становленні і розвитку музеїв краєзнавчого профілю з визначенням відповідної хронології, періодизації та її внутрішніх складових етапів.

Для з'ясування передумови виникнення краєзнавчих музеїв на території регіону, було вирішено вдатися до історичного екскурсу, тобто до реконструктивного аналізу виникнення домuzeйних форм накопичення (колекціонування) пам'яток минулого, які відомі в літописах краю з XIII ст.

Специфіка роботи полягає у відтворенні реальної дійсності, завдяки аналізу джерел і літератури, які подані в кожному розділі дисертації окремо. Це по-новому дозволяє розглянути весь складний процес історичного розвитку музеїв, реконструювати минулі події, виявити їх вплив на розвиток

музейної справи, переглянути існуючі стереотипи.

Об'єктом дослідження є історія та діяльність краєзнавчих музеїв. До них входять музейні предмети, як джерело інформації, доumenti музейного фонду як потенційне першоджерело, опубліковані і неопубліковані (архівні) матеріали, річні звіти музеїв, їх вхідна і вихідна кореспонденція, акти, інструкції, накази, особисті архіви музейних працівників, статистичні матеріали, каталоги, періодика, монографії, дисертації, щоденники, спогади, путівники, брошури тощо.

Предметом дослідження є історія становлення і розвитку краєзнавчих музеїв на території досліджуваного регіону, напрямки і етапи їх еволюції і особливості, закономірності іноді суперечливого процесу в різних геополітичних умовах, які, в силу історичних обставин, мали місце в регіоні.

Хронологічні рамки дослідження ведуть початок з XIII ст. і завершуються першою половиною 40-х рр. XX ст.

Початковою межею є домузейна форма збирання (накопичення або колекціонування) культурних цінностей, яка поступово розвивається (скарби, князівські скарбниці, церковні і монастирські зібрання, замкові, палацові приватні збірки). Поруч з нею, на зламі XIX ст виникає музейна форма експонування. Верхня хронологічна межа завершується першою половиною 40-х рр. XX ст. кінцем Великої Вітчизняної війни. В цей час компартійний режим посилює перерваний війною політичний прес. Починаються репресії, жорстока централізована регламентація, боротьба з буржуазним націоналізмом, інтенсивне застосування в експозиційній роботі уніфікованих форм тощо, які виходять за кінцеві межі обраного дослідження.

Методи дослідження роботи складають історико-порівняльні та історико-аналітичний методи, методи періодизації подій, типології, науково-теоретичних гіпотез, логічний метод, загально-наукові принципи об'єктивності та історизму. Це сприяло висвітленню досліджуваної проблеми в тісному взаємозв'язку з подіями і явищами, оцінити найбільш помітні постаті в розвитку місцевих музеїв і дати їм об'єктивну оцінку особистої діяльності.

Наукова новизна дисертації полягає в тому, що вперше в історіографії музейної справи в Україні розглядається проблема становлення і розвитку краєзнавчих музеїв протягом великого часу на території регіону, який є своєрідним і відрізняється від інших. Вона полягає:

- у виявленні специфіки даного регіону і його впливу на особливості розвитку музейної справи в містах Луцьку, Рівному, Острозі, Дубні та Кременці;
- у розкритті діяльності окремих подвижників музейної справи, таких як Ф.Р.Штейнгеля, М.Ф.Біляшівського, М.А.Тучемського, Й.В.Новицького, Я.Й.Фітцке та інших;

- у здійсненні аналізу історіографічної бази і виявленні при цьому прогалів;
- в авторській хронології і періодизації з її внутрішніми складовими етапами, основу яких складає аналіз джерел і літератури;
- в розкритті структури джерельної бази генези музеїв регіону в усій її різноманітності і реальній історіографічній ясності.

Джерельну базу дисертації складають документи, які становлять між собою два масиви, а саме: історичні (документальні і оповідні (наративні)) та історіографічні, які об'єднують як опубліковані, так і вперше введені до наукового обігу документи.

Письмовим історичним джерелам властива нерівномірність зберігання (архіви Луцька, Рівного, Житомира, Києва, Краківського воєводства (Польща)); фонди краєзнавчих музеїв регіону; опубліковані збірники документів і матеріалів. В дослідженні використані літописи, щоденники, спогади, путівники, каталоги, краєзнавча література і періодика XIX - XX ст., які виходили на території регіону та за його межами, видання української діаспори, окремі статті, монографії, дисертації та їх автореферати, матеріали науково-краєзнавчих конференцій тощо.

Опубліковані джерела складають офіційні матеріали дореволюційного періоду, а також ті, які видавались після 1917 р. Чільне місце відведене річним звітам музеїв, насамперед Городоцькому, до складу якого входять: - Отчет Городоцького музея Вольнской губернии барона Ф.Р.Штейнгель за первый год с 25 ноября по 25 ноября 1897 г. /Сост. Н.Беляшевский.- Варшава, 1898; - Отчет . . . за второй год с 25 ноября 1897 по . . . 1898 г. - К., 1899; -Отчет . . . с 25 ноября 1898 г. по 25 ноября 1904 г. / Сост. Ф.Р.Штейнгель.- К., 1905.

В дослідженні використані збірники документів і матеріалів. Важливі документи, які висвітлюють становлення Радянської влади на Волині, здійснення культурного будівництва "Борьба трудящихся Волини за власть Советов (март 1917 - декабрь 1920)".- Житомир, 1957, а також "Культурне будівництво в Українській РСР. Найважливіші рішення Комуністичної партії і Радянського Союзу. 1917- 1958".-К., 1960-1961.- Т. 1-2. Певний інтерес для висвітлення стану музейної справи в роки окупації регіону буржуазною Польщею має збірник "Борьба трудящихся Волини за возз'єднання з Радянською Україною (1921-1939 рр)".- Львів, 1965.-Ч.2. Цінні документи музейного будівництва в регіоні зосереджені у збірниках "Радянська Ровенщина".-Львів, 1962, "Волинь Радянська"(1939-1965).- Львів, 1971. Опубліковані документи сприяли виявленню похибки, яка посіла у збірнику "Культурне будівництво в Українській РСР. 1928 - червень 1941".- К., 1986 і стосується кількості музеїв в Рівненській області станом на 1941 р.

Важливі документи вміщені у збірниках "Німецько-фашистський окупаційний режим на території України 1941-1945".-К., 1943, у трьохтомнику

"Советская Украина в годы Великой Отечественной войны 1941-1945" .- К., 1980, а також в збірці "Культурное строительство в прифронтовых и освобожденных районах СССР в 1941-1945 гг".- М., 1986 та інших. Опубліковані документи Комуністичної партії і уряду сприяли відтворенню об'єктивних історичних подій і стану музейної політики на території регіону, прослідкувати їх втілення у життя.

Основну частину джерельної бази складають архівні документи, зокрема:

- фонд Р-166 НКО УРСР за 1920-1941 рр (Центральний державний історичний архів в м. Києві), де виявлено реєстр експонатів Волинського краєзнавчого музею за 1940 р. Там же: - фонд № 725 Київського товариства охорони пам'яток мистецтва і старовини, джерела якого свідчать про надання допомоги братству ім. князів Острозьких у реставрації замку, про загальний стан музейної справи в Російській імперії на 1913 р.;

- фонд № 2083 Волинського краєзнавчого музею (Волинський обласний державний архів - ВОДА), містить переписку музею, накази і директиви вищестоячих органів влади за 1940-1941 і 1944-1945 рр; Там же: фонд № 420 Волинського обласного відділу в справах культ.-освітньої роботи, в якому зосереджені річні звіти даного музею; Там же : - фонд Р-164 Волинської обласної комісії по обліку збитків, нанесених німецько-фашистськими загарбниками народному господарству і населенню області; Там же : фонд Р-6 Волинського облвиконкому за 1940-1941, 1944-1945 рр; фонд Р-31 Волинського губернського відділу народної освіти за 1919-1920 рр. (Житомирський обласний державний архів - ЖОДА), де виявлені і введені до наукового обігу документи з питань музейного будівництва і охорони пам'яток на Волині; -фонд Р-562 Рівненського краєзнавчого музею (Рівненський обласний державний архів - РОДА), джерела якого висвітлюють музейну справу на Рівненщині у 1940-1941, 1944-1945 рр.; Там же: - фонд № Р-366 барона Ф.Р.Штейнгеля, організатора музею в Городку; Там же: - фонд № 160 Якуба Гоффмана за 1914-1938 рр, відомого історика-краєзнавця, професора, депутата польського Сейму.

В роботі вперше використані джерела німецьких окупаційних органів влади спецфонду Р- 022 СЧ Острозької міської і районної управ за 1941-1943 рр.

В дослідженні використані матеріали державного воєводського архіву Кракова (Відділ на Вавелі. Архів Сангушків), в якому виявлено документ "Опис срібла, різних коштовностей, зброї, домашніх речей" скарбниці князів Острозьких (1617р.).

В роботі використані фондові збірки документів музеїв Луцька, Рівного, Дубна, Острога та Кременця, які, на відміну від архівів, збереглися

в роки війни. Вони сприяли ліквідації прогалин у вивченні генези музеїв на певному історичному проміжку часу їх розвитку. Так, у фондах Волинського краєзнавчого музею було виявлено корпус документів церковно-православного братства ім. кн. Острозьких за 1909 - 1918 рр., при якому у 1910 р. діяло давньосховище.

Враховуючи думку відомого джерелознавця України М.П.Ковальського про те, що "у вітчизняній історіографії склався сталий стереотип, за яким поза аналізом залишаються речові, етнографічні, побутові та інші типи джерел" (12) дисертантом було проведено аналіз документів і музейних предметів основного музейного фонду Острозького музею, що дозволило детально прослідкувати його розвиток.

В музеї Кременця виявлено єдиний такого роду в регіоні документ "Акт прийняття інвентаря господарчого та наукового історико-археологічного музею Дубнівщини". Датований 4 жовтня 1939 р., він був складений комісією тимчасового управління міста в перші дні становлення народовладдя з метою збереження кинутих напризволяще музейних пам'яток від знищення і вивезення за кордон.

Серед нарративних джерел використані літописи - Іпатіївський, складовою частиною якого є Галицько-Волинський літопис. Друга частина волинської пам'ятки містить відомості про скарбницю князя Володимира Васильковича (XIII ст). Увагу дисертанта не обійшли щоденники і спогади колишніх музейних працівників регіону. Так, щоденник Й.В.Новицького (м.Острог) одночасно є описовим і документальним, бо поєднує в собі відомості, які відсутні в інших джерелах і виступає як першоджерело.

Перелік використаних фондів свідчить про широкий об'єм залучених матеріалів, а також про установи, в яких вони відклались. Їх аналіз сприяв визначенню природи джерел, соціальної функції, виявлення ступеню їх адекватності, реальної історичної дійсності, встановлення автентичності, репрезентативності і достовірності. Останнє вирішене завдяки співставлення документів, літератури, музейних предметів, книг тощо.

В дослідженні велику увагу приділено історіографічним джерелам. Так, у статистичному збірнику "Памятная книжка Волынской губернии за 1914 г." були виявлені прізвища засновників Дубнівського військово-історичного музею при 41 Селенгінському піхотному полку. Це підтвердило репрезентативність і адекватність документу, який попередньо був виявлений у фондах Дубнівського музею. Цінну інформацію містить каталог

12 - Ковальський М. Проблема джерелознавства історії українського козацтва // Українське козацтво: витоки, еволюція, спадщина. - К., 1993.- Вип. 1.- С. 13;

І.М.Каманіна "Выставка XI Археологического съезда. Краткий перечень рукописей и старопечатных книг" (-К., 1899), в якому відображена участь Волинського єпархіального музею в організації виставки, окремих приватних колекціонерів Волині. Довідковий матеріал про приватні збірки, архіви, бібліотеки та музеї Волині містяться в каталозі польського краєзнавця Chwalewika E. "Zbiory polskie".- Warszawa, 1926-1927.- Т. 1-2.

В дисертації використана краєзнавча література XIX-XX ст, до складу якої входять: "Девятсотлетие православия на Волыни за 982 -1892 гг."- Житомир, 1892.- Ч.-1; Струменский М. Из Острожской старины.- Сергеев Посад, 1916; Часописи: "Киевская старина", "Волынские епархиальные ведомости - ВЕВ", "Волынские губернские ведомости - ВГВ", польська краєзнавча література, зокрема Kardaszewicz S. Dzieje dawniejsze miasta Ostroga.- Warszawa-Krakow, 1913.

Аналіз джерел у поєднанні з вищезазначеним двохтомним каталогом Edwarda Chwalewika і часописем "Zycie Katolickie" № 22 за 28 травня 1939 р., сприяли реставрації подій, які передували виникненню у 1936 р. в Рівному "Господарського музею Волині".

Дослідником залучені видання української діаспори, зокрема Цинкаловський О. "Стара Волинь і Волинське Полісся" // Краєзнавчий словник від найдавніших часів до 1914 р. - Вінніпег, 1984. - Т. 1 - 2; Онуфрійчук Ф.Ф. "Музейна збірка народних скарбів". - Йорктон, 1981; "Західня Україна під більшовиками". - Нью-Йорк, 1958 та інші.

В дисертації використані матеріали науково-краєзнавчих конференцій, які відбулися у 80 - 90-х рр. в Луцьку, Рівному, Острозі, Житомирі та Ізяславі. Виявлені і залучені джерела та література зарадили виконанню поставлених дослідницьких завдань.

Основні положення, які висувуються на захист.

1. Комплексний аналіз джерел і літератури, який застосований в кожному розділі дисертації окремо, здатний інформаційно забезпечити досягнення мети дослідження. Цьому сприяли поєднання історико-порівняльного, історико - аналітичного методу та методу періодизації подій, науково-теоретичних гіпотез;
2. В історії розвитку музейної справи в Україні визначено два великі періоди, які включають домوزهїну форму накопичення (колекціонування) і музеїну форму експонування;
3. Витоками домوزهїна форма накопичення сягає первіснообщинного ладу і триває до 1887 р., тобто до початку виникнення на Волині першого церковного давньосховища у Володимир-Волинську. З його відкриттям і організацією приватного музею Ф.Р.Штейнгеля (1896 р.) наступає другий

період - музейна форма експонування, яка продовжується до нашого часу;

4. Комплексний аналіз джерел і літератури у поєднанні з музейними пам'ятками, надає сприяння у визначенні відповідної хронології і періодизації розвитку музейної справи регіону з виявленням їх внутрішніх складових етапів. Геополітичні події, які постійно охоплювали досліджувану територію, як правило, накладали відповідний вплив на стан і динаміку розвитку регіонального музейництва;

5. Активну участь в розвитку музеїв регіону приймали представники інтелігенції російської, української та польської національностей, чий творчий доробок був характерний певному історичному проміжку часу;

6. В проведенні реорганізації музейної справи, яка надійшла у спадок Радянській владі, приймали активну участь провідні музеї східних областей України, Білорусі та Москви, внаслідок чого, музеї регіону стали на шлях пропаганди і популяризації марксистсько-ленінсько-сталінської ідеології;

7. В умовах німецько-фашистського окупаційного режиму музеї України, в т.ч і регіону, у своїй більшості продовжували свою роботу. Нехтуючи смертельною небезпекою, працівники музеїв переховували від ворогів пам'ятки матеріальної і духовної культури українського народу.

Практичне значення дисертації. Матеріали дисертації можуть бути використані:

- на викладацькій роботі у вузах при вивченні спецкурсу "Історія, Теорія і Основи музеєзнавства";

- залучатися до написання підручника "Історія української культури", а також окремих розділів "Історії України" з проблем національно-культурного будівництва в певний історичний період;

- при складанні бібліографічних покажчиків та написанні тематичних посібників;

- сприяти створенню на базі краєзнавчих музеїв регіону та інших областей України туристичного музеєфікованого кільця шляхом організації історико-культурних та історико-архітектурних заповідників;

- запропоновану методику дослідження можна використовувати в аналогічних працях з історії музейної справи інших регіонів держави.

Апробація роботи. Результати роботи доповідалися і обговорювалися на засіданні кафедри історіографії та джерелознавства Дніпропетровського державного університету. Окремі положення і висновки розглядалися на науково-краєзнавчих конференціях, які відбувалися на території регіону у 80-90-х рр.

Добірка окремих матеріалів висвітлювалася в місцевій пресі.

II. Основний зміст дисертації.

У вступі обгрунтована актуальність дослідження, ступінь наукової розробки проблеми, визначено мету, об'єкт і предмет дослідження, її географічні рамки, хронологічні межі, а також завдання і положення, які виносяться на захист, методологічні засади, розглянута історіографія проблеми, проаналізовані джерела, вказано на наукове і практичне значення дисертації.

Перший розділ дисертації "Дамузейне колекціонування і формування музейних осередків на території регіону (XIII ст. - 1916 р.)" складається з трьох параграфів. Перший присвячений джерелам і літературі. Їх репрезентують : "Іпатіївський літопис", та його складова частина "Галицько-Волинський літопис". До наукового обігу вперше введено документ "Опис срібла, різних коштовностей, зброї, домашніх речей" скарбниці замку князів Острозьких (Державний воєводський архів у Кракові. Відділ на Вавелі.- Архів Сангушків.- № 68). Історіографічні джерела представляють вітчизняна література XIX-XX ст., періодика, регіону, краєзнавчі видання: "Девятсотлетие православия на Волини за 982-1892 г", Струменский М. "Из Острожской старины".- Сергиев Посад, 1916, Шафранский А.И. "Экскурсия в с. Городок Волинской губернии. Музей барона Ф.Р.Штейнгеля (Из уроков отчизноведения)".- Кременец, 1907г; дослідника-волинянина : Цинкаловський О. "Стара Волинь і Волинське Полісся // Краєзнавчий словник від найдавніших часів до 1914 р."- Вінніпег, 1984. -Т.1-2, матеріали якого розповідають про церковні, монастирські та приватні збірки на Волині, а також джерела фонду Р-366 барона Ф.Р. Штейнгеля /РОДА/ та фонду № 725 Київського товариства охорони пам'яток мистецтва і старовини (ЦДДА м. Києва) тощо.

У другому параграфі "Замки, церкви та монастирі Волині, як основні осередки дамузейного накопичення (колекціонування) XIII ст. - 80 рр. XIX ст." розповідається про Волинь, яка, будучи складовою частиною Київської держави, з найдавніших часів на її західних кордонах була форпостом східнослов'янської культури. Інтегруючись з культурою західних сусідів, вона передавала збагачені культурні надбання іншим частинам Русі. В роботі проаналізовані найважливіші князівські скарбниці князя Володимира Васильковича (XIIIст.) і роду дому князів Острозьких (XVI-XVIIст.). Описуючи культурологічну діяльність Володимира Васильковича, літописець подає довгий, на кілька сторінок, реєстр побудованого, спорядженого і подарованого ним, в.т.ч. із князівської скарбниці. За висловами М. Грушевського "цей реєстр служить дуже важним джерелом для історії нашої культури..."(13) У порівнянні з нею, в острозькій скарбниці помітний нахил до накопичення різноманітних груп пам'яток минулого - дорогоцінностей, ІЗ Михаіло Грушевський. Історія України - Руси. до року 1340. -К.,1993. - т.3.-с.104.

зброї, книжок, портретів, одягу, посуду, документів, клейнодів тощо. Увага звертається на те, що в історії розвитку музеїв виділяється два великі періоди - домuzeйна форма накопичення /колекціонування/ і музейна форма - експонування. У свою чергу періоди поділяються на кілька складових етапів. Перший етап домuzeйної форми починається з найдавніших часів і триває до 1340 р., до часу, коли землі регіону, які входили до складу Київської держави, внаслідок навали та панівного іга золотоординців були ослаблені і стали жертвою агресії польсько-литовських феодалів. Другий етап починається з 1340 р. і триває до 1887 р.

Перебуваючи в умовах польсько-литовського панування і наступного підпорядкування Російській Імперії, на території регіону поширюється приватне колекціонування, яке є відображенням взаємовпливів західноєвропейської та вітчизняної культур. В роботі розглядаються приватні збірки волинських шляхецьких родин Стецьких та Іллінських Романівського палацу, що на Зв'ягельщині, родини Й. Потоцького в Антонінах, графа С. Грохольського в Грицеві, князів Сангушків, Вишневецьких, що поблизу Кременця. Описуються збірки відомого польського діяча і вченого Т. Чацького, архівні і палацові збірки Л.Дунін-Карвіцьких в Мізочі, графа М. Ходкевича в Млинові, К.Довгелли у Новомалині, що під Острогом, князя Радзивіла в Олиці, Любомирських в Рівному, картинної галереї, бібліотеки /40тис. томів/ та нумізматичного кабінету А. Урабановського з Городця тощо. Подається згадка про перший в історії Польщі природничо-історичний музей родини Ганни з Сапегів Яблоновських (м. Острог), який виник на приватних засадах у XVIII ст. (у 1802 р. музейну збірку придбав російський імператор Олександр I).

У третьому параграфі "Роль громадських науково-краєзнавчих товариств у формуванні музейних осередків (80-ті р. XIXст. - 1916 р)." розповідається про зародження на Волині в середині XIX ст. вітчизняного краєзнавства. Виникають церковно-православні братства у Володимир-Волинську (1887р.), в Луцьку (1871р.), в Острозі (1865р.) тощо. При братствах створюються перші давньосховища, а відтак і музеї, зокрема барона Ф.Р. Штейнгеля (Городок, 1896р.).

З початком XXст. на Волині виникають ряд музеїв. Після Городка, у 1906 році створюється музей Волині при Рівненському сільськогосподарському товаристві (директор і організатор Е.З.Окенцький) у 1910 р. давньосховище при братстві ім. князів Острозьких (м.Острог); у 1910-1914 рр. створюється перший меморіальний музей-пам'ятник "Козацькі могили" полеглим героям-козакам Берестецької битви 1651 р.; у 1912 р. з'являється військово-історичний музей 41 Селенгінського піхотного полку м. Дубна. В роки першої світової

війни більшість музеїв регіону евакуювали свої збірки вглиб Росії. Решта, серед яких були музеї Острога та "Козацькі могили", з наближенням фронту припинили свою роботу.

В другому розділі "Регіональне музейництво в 1917-1939 рр" увага надається огляду джерел і літератури (параграф перший). Вони висвітлюють стан музейної справи і охорони пам'яток минулого на території регіону в роки національно-визвольних змагань (1917-1920), а також під час входження території краю (межі сучасних Волинської, Рівненської та Кременецький район Тернопільської областей) до складу Польської держави (1921-1939 рр). Серед опублікованих джерел використані збірники документів і матеріалів "Культурне будівництво в Українській РСР. Найважливіші рішення Комуністичної партії і Радянського уряду. 1917-1958". - К., 1960-1961. - Т. 1-2; "Борьба трудящихся Волини за власть Советов (март 1917-декабрь 1920)". - Житомир, 1957; "Борьба за возз'єднання Західної України з Українською РСР. 1917-1939 рр", окремі статті, видання діаспори, тези науково-красназничих конференцій тощо.

Неопубліковану групу джерел складають : фонд Р-31 Волгубкомісу (Волинській губернській відділ народної освіти) за 1919-1925 рр. - (ЖОДА); збірка документів Острозького історико-культурного заповідника за 1919-1920 рр. (Острозький повітовий ревком); архів братства ім кн. Острозьких (фонди Волинського красназничого музею: КДФ № 2060, КДФ № 553 / 16158, КДФ № 22 / 15453, КДФ № 562 / 16157); періодичні видання 1921-1939 р., спогади і збірки документів Ю.Ф.Шумовського (США), Я. Гоффмана (ВКМ, РОДА), Й.В.Новицького (Острог) тощо.

В другому параграфі "Музеї Волині в добу Жовтневого превороту і громадянської війни (1917-1920 рр)" розглядається стан музейної справи в найбільш складний в історії України державотворчий період. Революційна ейфорія несла вогонь і смерть князівським, графським і поміщицьким замкам, палацам та масткам, в яких, іноді зі своїми господарями, гинули унікальні творіння людських рук - родинні архіви XVI-XVIII ст., портретні галереї, килими, рукописи, стародруки, посуд, старовинні меблі тощо. У кривавому протиборстві зникли безвісти музеї Городка, Рівного, розпорошив свої колекції Дубнівський військово-історичний музей.

На базі Острозького музею простежується складний в історії України період культурного будівництва яке, із-за постійно змінюючої військової ситуації, відбувалося на обмеженій території. Активну участь в музейному будівництві, в охороні пам'яток культури, приймали губернський, повітові та волосні ревкоми, яким прогресивна інтелігенція краю надавала всебічну допомогу.

В третьому параграфі "Стан музейної справи на території регіону в умовах польської держави (1921-1939 рр)" ведеться розповідь про музейну справу на Волині в нових геополітичних умовах. коли, згідно Ризького мирного договору 18.03.1921 р., частина території регіону відійшла під юрисдикцію Польщі. В цей час, на території новоутвореного Волинського воєводства, до 1929 р. діяв лише музей в Острозі. Розкривається політика колонізації краю, діяльність прогресивної інтелігенції української і польської національностей в розгалуженій мережі повітових осередків Польського Товариства Краєзнавців (РТК), їх участь у створенні на території воєводства регіональних музеїв.

В червні 1929 р. в Луцьку відбулося відкриття музею Волині, який, незабаром, став провідною музейною інституцією регіону. В 1934 р. відкрився регіональний музей в Дубні, а в 1937 р. - "Музей землі Кременецької" при міському ліцеї. експозиція якого висвітлювала природу та історію повіту і використовувалася як наукова база навчального закладу.

В 1936 р. Рівненська філія Люблінської торгово-промислової палати створила "Господарський музей Волині" в м. Рівному, який є правонаступником сучасного обласного краєзнавчого музею. На початку 30-х р. порушувалося питання про відкриття у Кременці Волинського Православного церковного музею та церковно-історичної бібліотеки.

В дисертації наголошується, що музейні працівники, переважно поляки, мали на той час високий рівень освіти, значний досвід і професіоналізм, набутий ними у престижних навчальних і музейних закладах Європи. Поруч з ними професійно зростали місцеві українські кадри музейників, а пам'ятки минулого українського народу, незважаючи на своє політичне колонізаційне забарвлення і певну інтерпретацію, посідали чільне місце в експозиційних розділах провінційних музеїв.

В третьому розділі "Музеї регіону в роки другої світової війни (1939-1945)" аналізуються джерела і література (параграф перший) коли:

- в результаті пакту Молотова -Ріббентропа територія регіону була приєднана до складу Радянської України і СРСР (з 17 вересня 1939 по 22 червня 1941 р.);

- в період тимчасової окупації краю німецько-фашистськими загарбниками (червень 1941- лютий 1944 рр);

- під час подолання наслідків окупації в умовах завершального етапу другої світової війни (лютий 1944-травень 1945 рр);

Джерела і літературу першого параграфу даного розділу складають як опубліковані так і неопубліковані документи. До опублікованої групи входять збірники документів і матеріалів, зокрема: "Культурне будівництво в

Українській РСР". 1928 - червень 1941; збірники документів архівних установ регіону, насамперед "Радянська Ровенщина" (1939-1959); "Волинь Радянська" (1939-1965) тощо.

Джерела представляють документи фонду Р-166 Наркомосу УРСР за 1920-1941 рр. Центрального державного історичного архіву Києва; фонд Р-562 Ровенського краєзнавчого музею (РОДА); фонди : Р-6 Волинського облвиконкому та Р-420 Волинського облвідділу культосвітньої роботи, Р-2083 Волинського краєзнавчого музею (ВОДА); документи спецфонду Р-022 та 2 /Р- 22 / С, Р-27 СЧ гебітскомісаріату Рівного, Острозької міської та районної управ, періодичні видання "Український голос" (Луцьк) та "Волинь" (Рівне) за 1941-1943 рр., статті, монографії, збірки фондкових документів окупаційного періоду музеїв Острога, Кременця, спогади і т. д.

Другий параграф "Проведення реорганізації регіональних музеїв в західних областях України (1939-червень 1941 рр.)" розкриває методи сталінської адміністративно-командної системи по якнайшвидшому інтегруванню успадкованих музеїв у пануючу соціалістичну систему. В роботі наголошується, що реорганізація музейної справи проходила в два етапи. Витоки першого припадають на кінець вересня місяця і тривають до 8 травня 1940 р., тобто до початку прийняття постанови уряду щодо організації музеїв і бібліотек у західних областях України. Їй характерна діяльність тимчасових управлінь (органів народовладдя), місцевих партійних і радянських органів у збереженні пам'яток музеїв від розкрадання і вивезення за кордон; діяльність комісій у справі контролю над музейним майном та експонатами, вивчення ними стану музейної справи на місцях, підготовка відповідних рішень і пропозицій.

Другий етап корінної реорганізації розпочався постановою РНК УРСР № 635 від 8 травня 1940 р. "Про організацію музеїв і бібліотек у західних областях України", був перерваний нападом фашистської Німеччини на СРСР. Він характеризується масовою депортацією "неблагонадійної" інтелігенції до Сибіру, Казахстану, табори Катині; заміною музейних та інших керівних кадрів на новоприбулих "спеціалістів зі Сходу"; зламом західноєвропейських стереотипів музейної справи і її перехід на марксистсько-ленінську діалектичну основу розвитку суспільства, боротьби з "буржуазним націоналізмом" і "класовим ворогом", заміною унікальних експонатів на численні ілюстрації, гасла, діаграми, введенням в експозицію елементів догматизму, історично викривлених фактів боротьби українського народу за свою незалежність; активною допомогою в проведенні реорганізації місцевих музеїв провідними музеями України, Росії, Білорусі.

У третьому параграфі "Музеї регіону в умовах тимчасової німецької

окупації (1941-1944 рр.)", на основі нововиявлених джерел та літератури, йде мова про те, що в роки окупації більшість музеїв регіону, провівши відносно вимог німецької влади реекспозицію, продовжували свою роботу, про що в радянській історіографії замовчувалося. В розрізі кожного музею, висвітлюється нацистська політика пограбування музейних цінностей, розкриваються грабінницькі акти. Ризикуючи життям, працівники музеїв Острога, Дубна, Кременця рятували унікальні експонати від рук ворога.

В дисертації відображена діяльність "Українського музею і бібліотеки в Рівному", намагання його керівництва підпорядковувати історичній музей Острога, а відтак стати провідною музейною установою в столиці рейхскомісаріату України.

У четвертому параграфі "Подолання наслідків окупації в музеях краю на завершальному етапі другої світової війни (1944-1945 рр.)" розглядаються збитки, які були заповдіянні красназничим музеям. Відмічається, що серед музеїв найбільше постраждав Волинський красназничий, який під час окупації втратив понад 4 тисячі експонатів, а саме: 607 предметів з історичного відділу (кахлі, фарфор, прикраси XV - XX ст. тощо), 1776 з археологічного, 831 монету із збірки країн Польщі, Німеччини, Іспанії, Росії, серед яких була збірка римських динаріїв. Втрачено 73 предмети з відділу мистецтва, де зберігалися роботи пензля Я.Матейка "Баторій під Псковом", "Рейтан" та інші. Загальні збитки Волинського музею становлять 64,5 мільона карбованців. Грабінники не минули музеїв в Острозі, Кременці, Дубні, Рівному.

З перших днів визволення регіону від ворога, почалася робота по ліквідації наслідків окупації. В музеях йшла інвентаризація, велися ремонтні і реставраційні роботи, пошуки втрачених експонатів. Цьому сприяла прийнята у 1944 р. Постанова партії і уряду "Про повернення музейних експонатів". Налагоджувалась збиральницька робота, основна увага якої була направлена на поповнення музеїв експонатами, які висвітлювали події другої світової війни. Працівники музеїв прийняли активну участь у зборі експонатів для республіканської виставки "Партизани України в боротьбі проти німецько-фашистських загарбників", яка була створена у Києві в травні 1944 р. за рішенням Політбюро ЦК КП(б)У.

Відчутну допомогу у відбудові музеїв західних областей надавали провідні музеї УРСР. Так, у квітні 1945 р., колеги з Чернігівського історичного музею взяв шефство над Рівненським красназничим музеєм.

Для роботи в музеях західних областей Наркомос УРСР відрядив одинадцять працівників. Музеї поповнювалися політично провіреними і підготовленими спеціалістами зі східних областей України, Російської федерації, які, прибувши в регіон, продовжували розпочате довоєнне реформування місцевих музеїв за "марксистською історичною схемою", яка

панувала понад 50 років і завдала великої шкоди національному музеєзнавству й практичній діяльності музеїв.

З прийняттям у вересні 1944 р. спеціальної постанови ЦК ВКП (б) "Про недоліки в політичній боротьбі серед населення західних областей УРСР", розпочався перерваний війною політичний прес "радянизації" населення західних областей, які поєднувалися з тривалими репресіями.

У висновках зосереджується увага на те, що:

1. В історії розвитку музеїв чітко виділяються два великі періоди: домuzeйна форма накопичення (колекціонування), витoki якої починаються з найдавніших часів і продовжуються на території регіону до кінця 80-х років XIX ст. і музейна, яка з'являється на Волині з початком виникнення перших давньосховищ і Городоцького музею барона Ф.Р.Штейнгеля (кінець 80-х р. XIX ст.) і (триває до сьогодення). Обом періодам характерні внутрішні еволюційно складові проміжні етапи, наявність яких визначили авторську періодизацію розвитку музеїв регіону;
2. Еволюція музейної справи на Волині відбувалася в тісному поєднанні західноєвропейської і вітчизняної культур, яке простежується на протязі всієї історії розвитку музейної справи в Україні;
3. Геополітичні події, в яких знаходився регіон, як правило суттєво впливали на стан і динаміку регіонального музейництва;
4. Джерелознавчі та історіографічні аналізи відіграли важливу роль у виявленні процесів, фактів, динаміки, змін і ролі персоналій, сусідніх держав у становленні і розвитку регіональної музейної мережі;
5. Уточнено дати виникнення краєзнавчих музеїв регіону, зокрема м.Острога (1910 р.), м.Луцька (1929 р.), м.Дубна (1934 р.), м.Рівного (1936 р.) та м.Кременця (1937 р.). Поруч з музеями краєзнавчого профілю з'являються інші профілі - військово-історичний (1912 р., м.Дубно) та історико-меморіальний (1914 р., "Козацькі могили", с.Пляшева);
6. Здійснено новий підхід та інтерпретацію реальних явищ, які мали місце у розвитку музеїв регіону;
7. Активну участь в реорганізації успадкованих Радянською владою музеїв регіону, прийняли провідні музеї України, Росії (Москва) та Білорусі (Пінськ);
8. Опинившись на тимчасово окупованій ворогом території, вітчизняні музеї в нових умовах політичного протистояння своєю більшістю подовжували роботу. Нехтуючи смертельною небезпекою, музейні працівники-патріоти робили все, аби зберегти національні цінності від рук фашистів;
9. В становленні і розвитку місцевих музеїв важливе місце займають подвижники музейної справи - представники прогресивної інтелігенції різних національностей, а саме: німець, барон Ф.Р.Штейнгель (1870-1946), українці: академік М.Ф.Біляшівський (1867-1926), священник М.А.Тучемський (1872-

1945), археологи-науковці М.І.Островський (1897-?), О.М.Цинкаловський(1898-1983), Ю.Ф.Шумовський (1899-?), росіянин Й.В.Новицький (1876-1964), поляки: Я.Й.Фітцке (1909-1939), Я.Г.Оффмач (1898-1964), Ф.Й.Мончак (1898-1941) та інші.

За темою дисертації опубліковані наступні праці:

1. Архів братства князів Острозьких, як важливе джерело у вивченні історії організації Острозького краєзнавчого музею // Матеріали IV науково-краєзнавчої конференції "Остріг на порозі 900-річчя".- Сокаль, 1993.- С. 179-181.- 0.1 друк. арк. ;
2. Городоцький музей барона Ф.Р.Штейнгеля в джерелах і літературі. // Волинь незабуття / Тези VI регіональної науково-практичної конференції "Нові краєзнавчі дослідження в контексті національного відродження України" .- Рівне, 1995.- С. 82-84.- 0,4 друк. арк.;
3. Унікальні пам'ятки Волині. Домузейне колекціонування і формування музейних осередків в XIII- перша чверть XX ст. // Нова педагогічна думка.- Рівне, 1997. № 2.- С.49-54;
4. Острозький державний історико-культурний заповідник. Путівник.-Львів, 1985.- 56 с.-2.3 друк. арк. та інші.
5. Діяльність братства ім. князів Острозьких в 1907-1920 рр. в пропаганді і популяризації Острозької біблії 1580-1581 рр. як основного джерела християнської моралі. // Формування основ християнської моралі в процесі духовного відродження України. / Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Книга 1. - Острог, 1995. - С.49-52;
6. З історії охорони музейного будівництва на Волині в 1919-1920 рр. // Велика Волинь: минуле і сучасне. / Матеріали міжнародної наукової краєзнавчої конференції. - Хмельницький, 1994. - С.398-401. -0,25 друк. арк.

По темі дисертації опубліковано 15 наукових статей. На окремі з них одержані позитивні відгуки.

Хведась А.А. Развитие краеведческих музеев в Западной Украине в конце XIX - первой половине 40- х годов XX ст. Источники и литература .(На материалах Волинской, Ровенской и Тернопольской областей).

Диссертация на соискание научной степени кандидата исторических наук по специальности 07. 00.06 - историография, источниковедение и специальные исторические дисциплины. Днепропетровский государственный университет. Днепропетровск, 1997.

Защищается текст диссертации об истории создания и дальнейшего развития музеев краеведческого профиля на территории северо-западной части

Украины (Волинская, Ровенская и Кременецкий район Тернопольской областей), некогда входивших в состав Волинской губернии древней, летописной Волыни, восстановление объективной исторической сущности, создания ведущих краеведческих музеев и роли прогрессивной интеллигенции украинской, польской, а также русской национальностей в сохранении, популяризации и пропаганде музейных памятников национальной культуры народа Украины.

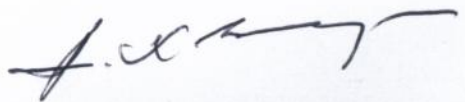
Ключові слова : збірки, колекції, експонати, музеї, експозиція.

Khvedas' A.A. The development of the local museums of regional ethnography in arly Western Ukraine in the end of the 19-th century 40-s of the 20-th century. Sources and literature. (Based on the materials of Volyn; Rivne and Ternopil' regions).

A thesis submitted for the Marsters of History Degree with the speciality 07.00.06 - Historiography, Source studies and Special Historic Subjects.

Dissertation is dedicated to the history of creation and development of the museums of regional ethnogaphy in the Northern- Western part of Ukraine (Volyn, Rivne and Ternopil' regions Kremenets' district, which were in former, ancient, chronicle Volyn'). It's aim is to restore the objective historscal entity of the creation of leading museums of regional ethnogaphy and to determine the role of the progressive Ukrainian, Polish and Russian intellectuals in preserving, popularizing and propaganda of the museum monuments of the Urrainian people's national culture.

Key words: collections, exhibits, exposition, museums, region.

Ar 38.530

433601

AB 38.230